

IV.

Ægtstandsforhold. Troesbekjendelse.

De Sindssyges Fordeling efter ugift, gift eller Enkestand er af ikke ringe Interesse med Hensyn til Spørgsmaalet om disse Forholds Indflydelse til at befordre eller forebygge Sindssygdommens Udvikling. Da imidlertid en simpel Optælling af samtlige Indlagte eftersom de høre til hver af disse Klasser maa give et mindre korrekt Resultat paa Grund af de temmelig talrige Gjenindlæggelser, ere disse rubricerede for sig i nedenstaaende Oversigt over den jyske Anstalts samlede Materiale angaaende dette Punkt.

Tabel XV.

Ægtstandsforhold blandt samtlige Patienter ved Indlæggelsen.

	Mænd.			Kvinder.			Begge Køn.		
	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.
Ugift Stand . .	753	161	914	553	109	662	1306	270	1576
Gift — . .	405	75	480	528	110	638	933	185	1118
Fraskilt — . .	24	2	26	25	6	31	49	8	57
Enke — . .	39	17	56	113	28	141	152	45	197
ialt	1221	255	1476	1219	253	1472	2440	508	2948

Holde vi os nu til Førsteindlæggelserne alene, og betragte Forholdet uden særligt Hensyn til Kjønnen, saa finde vi vel strax, at

blandt Mænd og Kvinder tilsammen høre de 1306 eller 53,5 % af hele Antallet til den ugifte Stand, som følgelig er i nogen Overvægt over dem der ere eller have været gifte; men stor er denne absolute Overvægt dog ikke, og berettiger ikke til nogen sikker Slutning. Saa snart man gaaer til Rubrikkerne for de enkelte Kjøen, viser der sig nemlig en saadan Forskjel mellem de mandlige og de kvindelige Patienter, at det procentvise Forhold af Tallene i Tabel XV bliver følgende:

Ugift Stand hos	61,6 %	af Mændene,	og	45,3 %	af Kvinderne
Gift — —	33,1	— —		43,3	— —
Fraskilt — —	1,9	— —		2,0	— —
Enke — —	3,1	— —		9,2	— —

hvorefter altsaa den ugifte Stand er i meget betydelig Overvægt blandt Mændene, den gifte og forhen gifte Stand i mindre Grad blandt Kvinderne. Blandt de Ugifte er følgelig Mændenes Overvægt over Kvinderne meget større end Kvindernes Overvægt over Mændene blandt de Gifte, hvorimod der af Enker er 3 Gange saa mange som af Enkemænd.

Men heller ikke af disse Procenttal lader der sig nogen korrekt Slutning uddrage, før man kjender Procentforholdet af Ugifte, Gifte o. s. v. i den tilsvarende Del af Befolkningen overhovedet. I denne Henseende vil nu en her tilstrækkelig Nøjagtighed formentlig erholdes ved det statistiske Tabelværks Angivelser (III. Række, 18de Bd., S. XI) om Forholdene blandt den Del af Befolkningen, som ved Tællingen i 1870 var over 20 Aar, og hvorefter der af denne befandt sig

i ugift Stand	31,4 %	Mænd,	27,8 %	Kvinder
gift — —	62,2	— —	58,3	— —
fraskilt — —	0,5	— —	0,7	— —
Enke — —	5,9	— —	13,2	— —

Ved nu at sammenholde disse Procenttal med dem der ovenfor ere beregnede for Anstaltens Patienter, vil det findes, at medens den ugifte Stand ikke udgjør Trediedelen af hele den Befolkning, som her kommer i Betragtning, har den dog tilført Anstalten henved 2 Trediede af dens mandlige og henved Halvdelen af dens kvindelige Patienter, hvorimod de Gifte og forhen Gifte, der udgjøre over 2 Trediede af den paagjældende Befolkning, kun have leveret noget over 1 Trediedel af de mandlige og lidt over Halvdelen af de kvindelige. Forudsat nu, at Forholdet mellem Ugifte, Gifte o. s. v. blandt An-

staltens Patienter omtrentlig svarer til det som her i Landet finder Sted blandt de Sindssyge overhovedet, hvilket der ikke synes at være særlig Grund til at betvivle, er det altsaa klart, ikke blot at det absolute Antal af ugifte Sindssyge er større end af gifte, men tillige at der blandt den ugifte Del af den voxne Befolkning forholdsvis er langt flere Sindssyge end blandt den Del af samme, som er eller har været i ægteskabelig Stilling.

Dette Forhold finder rimeligvis Sted overalt, hvad der vel neppe heller kan være anderledes. Men naar man nu heri undertiden har villet see et tilstrækkeligt Argument for, at det ugifte Liv udøver en disponerende, eller det ægteskabelige en præserverende Indflydelse med Hensyn til Sindssygdommenes Udvikling, saa er dette visselig en overilet Slutning. At Ægtestandsforholdet har sin store Betydning i ætiologisk Henseende skal dermed ikke være benægtet, men det synes mindre rimeligt, at den gifte og ugifte Stand just skulde udøve deres Indflydelse hver i sin Retning. De Ugiftes Overvægt blandt de Sindssyge beroer vistnok for en væsentlig Del paa de Forhold, som ere efterviste i det foregaaende Afsnit med Hensyn til Sindssygdommenes overvejende Optræden i Ungdomsaarene, før de ydre Betingelser for at kunne indgaae Ægteskab ere tilstede. Naar saaledes — som det sees af Tabel XIII — omtrent Halvdelen af de Sindssyge, af Mændene endogsaa flere, allerede ere blevne angrebne ved 30 Aars Alderen, medens det synes, at Ægteskab før denne Alder ikke indgaaes af mere end 8 % af den mandlige og 15 % af den kvindelige gifte Befolkning*), er det helt naturligt, at de Ugifte maa komme i Flertallet blandt de Sindssyge, saa meget mere som en overstaaet Sindssygdom ofte og paa forskjellig Maade bliver til Hinder for senere Ægteskab. For en meget stor Del turde det saaledes være Alderens mere eller mindre disponerende Indflydelse, der ligesom maskerer sig bag Ægtestandsforholdene og giver disse Skindet af en større Betydning end der i Virkeligheden tilkommer dem.

Af Aldersforholdene ved Sindssygdommenes første Optræden kan ogsaa den betydelige og ved første Øjekast meget paafaldende Overvægt i det mindste for en stor Del forklares, som Kvindekjønnen efter den ovenstaaende Procentberegning har over Mandkjønnet blandt de gifte Sindssyge (43,3 % mod 33,1 %). Thi den Omstændighed, at Gjennemsnitsalderen for Sindssygdommenes første Optræden falder et

Par Aar tidligere hos Manden end hos Kvinden (henholdsvis i det 31te og 33te Aar), og at de yngre Aldersklasser (se Tab. XIII) i det Hele ere stærkest repræsenterede blandt de mandlige Sindssyge, kan vel neppe undlade at forøge Procenttallet for de ugifte Mænd og at formindske det for de gifte. Paa den anden Side gifter Kvinden sig ordentligvis i en tidligere Alder end Manden; de følger som Sygdommen drager efter sig, selv naar den helbredes, bliver hos hende vistnok langt sjeldnere til Hinder for et senere Ægteskab end hos Manden, hvem en overstaaet Sindssygdom kun altfor ofte kaster ud af hans naturlige Livsbane og hindrer i det Erhverv og den selvstændige Stilling, han behøver for at kunne stifte Familie, medens Kvinden under iøvrigt lige Omstændigheder meget lettere vil kunne gjøre de Fordringer Fyldest, som det ægteskabelige Liv stiller til hende; og naar nu hertil kommer, at Svangerskab, Barselseng og Diegivning er Kausal momenter til Sindssygdommene, som ikke existere for Manden, er det ikke vanskeligt at forstaae, at de gifte Kvinder komme i Overvægt over de gifte Mænd, uden at selve Ægtestanden just behøver at være den væsentlige Aarsag dertil. Snarere staaer vistnok Enkestanden i direkte Kausalforhold til den betydelige Overvægt af Enker over Enkemænd (9,2 % mod 3,1 %), thi det kan vel neppe være Tvivl underkastet, at Ægtefællens Tab i Reglen bringer Kvinden i en mere mislig Stilling end Manden.

Ogsaa fra mange andre Anstalter, maaskee fra de fleste, angives Kvindekjønnen at være i Overvægt blandt de gifte Sindssyge; men konstant er dette Forhold dog ikke. Allerede for de danske Anstalters Vedkommende viser det sig saaledes, at medens Gifte og Ugifte i Østifternes Anstalt*) staae i samme indbyrdes Forhold som i den jyske, forholder det sig helt anderledes paa St. Hans Hospital. Her blev nemlig (efter Aarsberetningen for 1877, S. 12), i Tidsrummet fra 1863 til 1877 optaget

*) Blandt de efter Aarsberetningerne til Sundhedskollegiet i 1863—77 optagne 1011 Mænd og 1098 Kvinder var af Mændene 628 (62,1 %) ugifte og 326 (32,2 %) gifte, af Kvinderne 503 (45,8 %) ugifte og 473 (43,0 %) gifte. Samme Overensstemmelse findes for den fraskilte og Enkestandens Vedkommende. Hverken disse Beretninger eller de fra St. Hans Hospital have tilladt den samme Sondring som i Tabel XV mellem Førsteindlæggelser og Gjenindlæggelser, men denne Uoverensstemmelse kan ikke være stor nok til at gjøre Procenttallene ganske uskikkede til Sammenligning med dem fra den jyske Anstalt, saa længe man ikke gaaer mere i det Enkelte.

*) Dette er i det mindste Forholdet efter Folketællingen af 1870.

af Ugifte	588	o.	49,8	%	Md.,	636	o.	53,9	%	Kv.
— Gifte	479	o.	40,6	—	—	349	o.	29,6	—	—
— Frask.	41	o.	3,4	—	—	45	o.	3,8	—	—
— Enkest.	71	o.	6,0	—	—	149	o.	12,6	—	—
	1179	Mænd				1179	Kvinder,			

saa at vi her finde ganske det omvendte Forhold: blandt de Ugifte ingen meget betydelig Forskjel mellem Kjønne, men dog Overvægt af Kvinder, blandt de Gifte en Overvægt af Mænd, der er nok saa stor som Kvindernes i de to andre Anstalter, medens der ogsaa blandt de Fraskilte og i Enkestanden er mindre Overvægt af Kvinder end i den jydsk Anstalt. Da imidlertid Hovedstaden, hvorfra St. Hans Hospital saa godt som udelukkende modtager sine Patienter, frembyder et noget andet Forhold mellem Gifte, Ugifte o. s. v. end hele Landet, kunde man heri formode at finde en Forklaring af disse Uoverensstemmelser. Til en vis Grad, men ingenlunde ganske, er dette nu ogsaa Tilfældet. I Kjøbenhavn var der nemlig efter Tællingen af 1870 blandt den voxne Befolkning

af Ugifte	42,6	%	Md.,	41,0	%	Kv.
— Gifte	51,9	—	—	42,1	—	—
— Frask.	0,5	—	—	0,7	—	—
— Enkest.	5,0	—	—	16,2	—	—

og sammenholder man disse Procenttal med de S. 55 anførte for den voxne Befolkning i hele Landet, vil det vel findes, at denne blandt Ugifte har større, og blandt Gifte mindre Overvægt af Mænd over Kvinder end den kjøbenhavnske alene, men deraf følger endnu ikke, at der blandt de gifte Sindssyge fra Kjøbenhavn maa være nogen betydelig Overvægt af Mænd, da dog Overvægten er paa Kvindernes Side i de to andre Anstalter, uagtet de gifte Mænd i hele den tilsvarende Befolkning ogsaa der ere i kjendelig Overvægt. Aarsagen til dette Forhold paa St. Hans Hospital maa altsaa søges i andre med Hovedstadslivet sammenhængende Omstændigheder.

Vi ville nu undersøge, hvorledes Ægtestandsforholdene stille sig, efter som Patienterne høre hjemme i Byerne eller paa Landet, og ville da alene holde os til de jydsk Patienter, hvis Fordeling i denne Henseende vil sees af omstaaende Tab. XVI.

Tabel XVI.

Ægtestandsforhold blandt de jydsk Patienter alene efter Kjøbstad- og Landbefolkning.

	Mænd.			Kvinder.			Begge Kjøn.		
	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.	Første Gang indl.	Gjenindlagte.	ialt.
A. Fra Kjøbstæderne:									
Ugift Stand	168	31	199	148	34	182	316	65	381
Gift —	103	17	120	115	26	141	218	43	261
Frask. —	5	.	5	10	.	10	15	.	15
Enke —	14	2	16	44	18	62	58	20	78
ialt	290	50	340	317	78	395	607	128	735
B. Fra Landet:									
Ugift Stand	490	120	610	347	69	416	837	189	1026
Gift —	250	52	302	347	81	428	597	133	730
Frask. —	18	2	20	11	5	16	29	7	36
Enke —	19	12	31	58	10	68	77	22	99
ialt	777	186	963	763	165	928	1540	351	1891

Blandt de første Gang Indlagte har nu Forholdet efter denne Tabel, procentvis udtrykt, været følgende

	fra Kjøbstæderne		fra Landet	
Ugift Stand	57,9	% Md., 46,9 % Kv.	63,0	% Md., 45,4 % Kv.
Gift —	35,5	— — 36,2 — —	32,1	— — 45,4 — —
Frask. —	1,7	— — 3,1 — —	2,3	— — 1,4 — —
Enke —	4,8	— — 13,8 — —	2,4	— — 7,6 — —

medens nedenstaaende Sammenstilling viser de tilsvarende Procenttal blandt hele den voxne Befolkning i Jylland:

	i Kjøbstæderne		paa Landet	
Ugift Stand	35,0	% Md., 30,5 % Kv.	28,1	% Md., 24,0 % Kv.
Gift —	58,9	— — 54,2 — —	65,0	— — 63,2 — —
Frask. —	0,8	— — 1,0 — —	0,5	— — 0,6 — —
Enke —	5,1	— — 14,1 — —	6,3	— — 11,3 — —

Det sees heraf, at den ugifte Stands Overvægt blandt de mandlige Patienter har været størst blandt dem fra Landet (63 % mod næsten 58 % fra Byerne), uagtet der i Kjøbstæderne i det Hele er forholdsvis flere ugifte Mænd end paa Landet (35 % mod 28 %), — at de gifte Kvinders Overvægt over de gifte Mænd kun er meget ringe blandt Patienterne fra Byerne (36,2 % mod 35,5 %), men meget betydelig blandt dem fra Landet (45,4 % mod 32,1 %), medens Procentforholdet af gifte Mænd i hele den jyske Befolkning, baade i Kjøbstæderne og paa Landet, ikke er meget højere end af gifte Kvinder, — og endelig at Enkernes Overvægt over Enkemændene omtrent er ligestor blandt Patienterne fra Byerne og dem fra Landet, og idetmindste for Byernes Vedkommende ikke afviger særdeles meget fra Forholdene i den hele Befolkning.

Det er altsaa Landbefolkningen som det skyldes, at den jyske Anstalt har saa betydelig en Overvægt af Kvinder blandt sine gifte Patienter: Kjøbstadbefolkningen har kun liden eller ingen Andel heri. Denne Omstændighed kan vel ogsaa bidrage til at forklare det ovenberarte Forhold mellem gifte Mænd og Kvinder paa St. Hans Hospital, som kun undtagelsesvis modtager Patienter af Landbefolkningen. I det Hele staae de jyske Kjøbstadpatienter med Hensyn til Forholdet af Kjønne blandt de gifte omtrent midtvejs mellem de jyske Patienter fra Landet og dem paa St. Hans Hospital.

Vi have nu seet, hvorledes Ægttestandsforholdene stille sig blandt samtlige i en længere Aarrække optagne Patienter. Men undersøger man til forskjellige Tider Forholdet blandt de i den jyske Anstalt værende Patienter, frembyde disse ikke de samme Proportioner af Ugifte, Gifte o. s. v. som det hele behandlede Antal. Sandsynligvis er ogsaa enhver Anstalt underkastet Fluktuationer i Patientbestandens S sammensætning efter ægteskabelig Stilling, eller maaskee rettere en bestemt Udvikling i saa Henseende, ligesom den der ovenfor er eftervist med Hensyn til Aldersforholdene (S. 43), dels beroende paa Planen for Anstaltens Virksomhed, dels paa den kortere eller længere Tid hvori den har bestaaet, paa den større eller mindre Bevægelse i Patientbestanden og maaskee paa andre mere tilfældige Omstændigheder. Saaledes havde den jyske Anstalt under 31te August 1861, da den afsluttede sin Virksomhed som udelukkende Helbredelsesanstalt, sine Patienter saaledes fordelte:

i ugift Stand	55 o.	59,1 %	Md.,	35 o.	46,1 %	Kv.
i gift	—	33 o.	35,5 — —	36 o.	47,2 — —	
i frask.	—	3 o.	3,2 — —	2 o.	2,6 — —	
i Enke	—	2 o.	2,2 — —	3 o.	3,9 — —	

I de forløbne 9 Aar var Forholdet mellem de Ugifte og Gifte eller forhen Gifte i Anstalten altsaa ikke blevet meget anderledes end i det Hele blandt de Indlagte; men i 1872, da Anstalten havde arbejdet i 20 Aar, og i den sidste Halvdel af dette Tidsrum ogsaa optaget Uhelbredelige, hvorved Bevægelsen i Patientbestanden forholdsvis var blevet mindre livlig end tidligere, var Antallet af de Ugifte steget saaledes, at de udgjorde henholdsvis 70 og 54 % af den mandlige og kvindelige Belægning; og ved Udgangen af 1877, efter over 25 Aars Virksomhed, var Patientbestandens S sammensætning efter Ægttestandsforhold følgende:

i ugift Stand	128 o.	74,4 %	Md.,	94 o.	53,1 %	Kv.
i gift	—	34 o.	19,7 — —	56 o.	31,6 — —	
i frask.	—	5 o.	2,9 — —	8 o.	4,5 — —	
i Enke	—	5 o.	2,9 — —	19 o.	10,7 — —	
		172		177		

Den betydelige Forskjel mellem disse Procenttal og de ovenanførte for 1861 falder let i Øjnene. Blandt de Ugifte udgjøre nu Mændene over 15 og Kvinderne netop 7 % flere end dengang, og blandt de Gifte er hvert Kjen aftaget med 15 til 16 %. Det er heller ikke vanskeligt at forstaae, at saadanne Forandringer i Tidens Løb maa finde Sted indtil et vist Punkt, da de Ugifte stadigt ville være stærkest repræsenterede i Tilgangen af nye Patienter, og de Gifte desuden i Hjemmet have et Tilflugtssted, hvortil de ofte kunne vende tilbage, hvis de ikke komme sig, medens de Ugifte i Reglen staae mere ene i Verden, og hvis de ikke helbredes, kun have ringe Udsigt til at forlade Anstalten, saasnart Forældrene ere faldne fra. Dette gjælder da ogsaa om Enkestanden, hvortil iøvrigt ikke Faa ere overgaaede under Opholdet i Anstalten, rimeligvis endogsaa flere end der vides, da Patienterne kun altfor ofte blive glemte af Familierne, naar Kommunen har overtaget Forsørgelsen, og da Anstalten i saa Fald ofte kun tilfældigt kommer til Kundskab om Dødsfald blandt deres Nærmeste.

Ogsaa hænder det, at gifte Patienter under deres Ophold i An-

stalten gaae over i den fraskilte Stand, idet de hjemmeværende Ægtefæller erhverve Tilladelse til at indgaae andet Ægteskab." Blandt de 933 gifte Individuer (405 Mænd, 528 Kvinder) som ialt have været indlagte, har der saaledes været:

Patienter, hvis Ægtefæller have erhvervet Skilsmisse under deres Ophold i Anstalten	2 Md.,	4 Kv.,	ialt 6.
Patienter, der først ere blevne fraskilte efter deres Udtagelse af Anstalten i uhelbredet Stand	1 —	2 —	— 3.
Patienter, hvis Ægtefæller have gjort Skridt til Ægteskabets Ophævelse under deres Ophold i Anstalten, uden at det dog vides at være kommet til Skilsmisse	4 —	11 —	— 15.
	7 Md., 17 Kv., ialt 24.		

Af disse 24 Tilfælde forefaldt kun 5 i de første 12 Aar af Anstaltens Virksomhed (1852—64), men 19 i de sidste 13 Aar (1865—77). Bestræbelsen efter at frigjøre sig for det under saadanne Omstændigheder ganske vist undertiden besværlige Ægteskab synes altsaa at være blevet hyppigere i den sidste Halvdel af det Tidsrum, hvormed vi her beskæftige os, efter at den kgl. Res. af 23de Debr. 1864 havde gjort Adgangen til Skilsmisse fra en sindssyg Ægtefælle lettere end hidtil. Dog skal det bemærkes, at det siden dette Tidspunkt med en enkelt Undtagelse kun har været Patienter af Almuen, hvis Ægtefæller have søgt at følge den indirekte Anvisning, som denne Resolution har givet, og da der af de ovenanførte 9 Skilsmisser ikke vides at have fundet mere end 4 Sted i de sidste 13 Aar, skjønnes det heller ikke, at den, i det mindste i Jylland, har gjort Autoriteterne mere tilbøjelige til at komme Skilsmissebestræbelserne imøde.

Det synes rimeligt, at ufrugtbare Ægteskaber maa spille en Rolle i Sindssygdommens Ætiologi, navnlig for Kvindekjønnets Vedkommende, dels fordi Ufrugtbarheden saa ofte beroer paa de samme Lidelser i de kvindelige Kjønnsorganer, som kunne blive Ud-

gangspunktet for en Sindssygdom, dels paa Grund af det Savn og den Mangel paa Livsindhold, som et barnløst Ægteskab ofte medfører for Kvinden. Det vilde derfor være af Interesse at vide, om der blandt de Sindssyge, navnlig de kvindelige, skulde være forholdsvis flere, der have levet i barnløst Ægteskab, end blandt Befolkningen i det Hele. Hvad der kan oplyses om dette Forhold blandt den jyske Anstalts Patienter er nu sammenstillet i nedenstaaende

Tabel XVII.
Barnløse Ægteskaber.

	Gift, fraskilt og Enkestand.			Deraf i barnløst Ægteskab.		
	Md.	Kv.	B. K.	Mænd.	Kvinder.	Begge Kjøen.
Fra Jylland:						
Kjøbstæderne	122	169	291	11 o. 9,01 %	25 o. 14,79 %	36 o. 12,37 %
Landet	287	416	703	27 - 9,40 -	37 - 8,89 -	64 - 9,10 -
Tils.	409	585	994	38 - 9,29 -	62 - 10,59 -	100 - 10,06 -
Andetstedsfra:						
Stæderne	31	40	71	4 - 12,90 -	8 - 20,00 -	12 - 16,76 -
Landet	28	41	69	5 - 17,85 -	8 - 19,51 -	13 - 18,84 -
Tils.	59	81	140	9 - 15,25 -	16 - 19,86 -	25 - 17,85 -
Samtlige Patienter:						
Stæderne	153	209	362	15 - 9,80 -	33 - 15,78 -	48 - 13,25 -
Landet	315	457	772	32 - 10,15 -	45 - 9,84 -	77 - 9,97 -
Tils.	468	666	1134	47 - 10,04 -	78 - 11,71 -	125 - 11,02 -

Paa et Antal af 1134 sindssyge Personer af begge Kjøen, som vare eller havde været gifte, var der altsaa 125 (11 % eller omtrent 1 af 9) hvis Ægteskab havde været barnløst*). Forholdet er imidlertid noget lavere blandt de jyske Patienter alene (kun 10 %, omtrent 1 af 10),

*) I dette Antal er ikke medregnet Ægteskaber som havde været under 2 Aar, heller ikke saadanne, hvor Grunden øjensynligt har været at søge i Forholdet mellem Ægtefolkens Alder, og endelig heller ikke saadanne, hvor Patienten vides at have avlet Børn udenfor Ægteskabet.

men betydeligt højere blandt dem der ikke havde hjemme i Jylland (henved 18 % eller 1 af 5 til 6), hvilket sidste dog maaske kunde være tilfældigt og beroe paa disse Patienters mindre Antal og i det Hele mere uensartede Beskaffenhed.

Sammenligue vi Kjønne, træffe vi baade blandt de jyske og de ikke-jyske Patienter forholdsvis flere Kvinder end Mænd i barnløst Ægteskab. Stor er Forskjellen just ikke, men Overvægten paa Kvindernes Side udgjør dog blandt de jyske Patienter henved $1\frac{1}{2}$, blandt de ikke-jyske omtrent $4\frac{1}{2}$ og blandt dem alle tilsammen lidt over $1\frac{1}{2}$ %, hvad der formentlig er nok til ikke at burde oversees, hvor Procenttallene ikke ere højere end her.

Endelig fortjener det Opmærksomhed, at der blandt de Patienter, som høre til Bybefolkningen, forholdsvis er betydelig flere barnløse Ægteskaber end blandt Patienterne fra Landet. Overvægten af barnløse Ægteskaber blandt de kvindelige Patienter skyldes udelukkende det Forhold, som finder Sted blandt Patienterne fra Byerne, thi blandt dem udgjøre Kvinderne i barnløst Ægteskab ikke mindre end 6 % flere end Mændene, medens de barnløse Ægteskaber blandt Patienterne fra Landet ere temmelig lige fordelte paa begge Kjøen.

Det er vistnok ikke usandsynligt, at disse Forhold kunde beroe paa en Forskjel i Ægteskabernes Frugtbarhed blandt Kjøbstad- og Landbefolkningen i det Hele. Men desværre savnes der statistiske Data baade om dette Punkt og om det Forhold, hvori ufrugtbare Ægteskaber overhovedet forekomme her i Landet. Vel kan jeg oplyse, at i tre jyske Landsogne med ialt 511 gifte Familier, var Ægteskabet barnløst hos 43 af disse (deri dog rimeligvis indbefattet adskillige, som efter Anmærkningen Side 63 ikke burde tages med i Beregningen), saa at Forholdet her i ethvert Fald ikke oversteg 8,41 %, medens Tabel XVII udviser et noget højere Forhold, nemlig 9,10 % blandt de jyske Patienter fra Landet og 9,97 % blandt samtlige Landpatienter. Men det anførte Antal Ægteskaber er naturligvis ikke stort nok til deraf at uddrage berettigede Slutninger, og almindelige Angivelser fra Udlandet (som dem man har seet af Marion Sims, der erklærer omtrent hvert 8de Ægteskab for ufrugtbart*), eller af Mathews Duncan, der (saavidt skjønnes efter Forholdene i Glasgow, Edinburgh

*) Bibl. f. Læger, V R., 15de Bd., S. 580.

og Dublin), anslaaer de ufrugtbare Ægteskaber til 15 %*), kunne selvfølgelig ikke tjene til Maalestok for Forholdet i Danmark.

Hvad der altsaa lader sig slutte af de ovenanførte Data, er kun lidet og meget usikkert; men det som foreligger synes dog nærmest at indeholde en Bekræftelse paa Rigtigheden af den Forudsætning, at ufrugtbare Ægteskaber ikke ere indifferente i ætiologisk Henseende, og at deres Betydning er større for Kvinden end for Manden.

Foreøvrigt kunde der være nogen Anledning til ogsaa at betragte Ufrugtbarhedens Forhold til Sindssygdømmene fra en anden Side, og til at spørge, om den alene er at opfatte som et ætiologisk Moment, og om den ikke muligvis kunde være en Virkning af Sindssygdommen, eller rettere af Dispositionen til samme. Det er bekjendt, at i Familier, der ere stærkt hjemsogte af Sindssygdom, Idiotisme, Epilepsi og andre beslægtede Abnormiteter, fortsætter Degenerationen sig dog i Almindelighed kun gennem et begrændset Antal Slægtled, fordi den ender med Ufrugtbarhed og Slægtens Uddøen; og ved den jyske Anstalt er der gjort Iagttagelser, som tale stærkt for, at en Sindssygdom under Omstændigheder kan have Impotens og Ufrugtbarhed til Følge. Den Tanke synes altsaa ikke urimelig, at ligesom et ufrugtbart Ægteskab utvivlsomt maa kunne begunstige Udviklingen af en Sindssygdom, kunde Ufrugtbarheden paa den anden Side have sin Rod i de samme organiske Forhold som ligge til Grund for Dispositionen til Sindssygdomme. Men i saa Fald maatte man ogsaa vente at finde Familiedispositionen oftest og mest udtalt blandt dem af de Sindssyge som have levet i ufrugtbart Ægteskab.

Denne Formodning finder imidlertid ikke Bekræftelse ved en nærmere Undersøgelse af Forholdet. Af de 47 mandlige og 78 kvindelige Patienter, hvis Ægteskab havde været ufrugtbart, er der nemlig ikke eftervist Familiedisposition hos mere end 23 Mænd og 42 Kvinder, eller henholdsvis hos 48,93 og 53,84 %, hvilket Forhold endogsaa er lidt lavere end blandt samtlige Anstaltens Patienter, hos hvilke Familiedisposition er fundet hos 50,12 % af Mændene og hos 55,29 % af Kvinderne.

*) Ugeskr. f. Læger, III R., 4 Bd., S. 210.

Efter Forholdene her i Danmark er det en Selvfølge, at den jydsk Anstalt ikke har kunnet have noget stort Antal Patienter med anden Trosbekjendelse end Folkekirken. Af nedenstaaende

Tabel XVIII.
Indlæggelserne efter Religionsbekjendelse.

	Fra Jylland.			Andetstedsfra.			Tilsammen.		
	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.
Folkekirken . . .	1290	1306	2596	165	147	312	1455	1453	2908
Reformerte . . .	1	1	2	"	"	"	1	1	2
Engelske Kirke . .	"	1	1	1	"	1	1	1	2
Skotske Kirke . . .	"	1	1	"	"	"	"	1	1
Herrnhuter . . .	"	"	"	1	"	1	1	"	1
Baptister	2	1	3	"	"	"	2	1	3
Jøder	7	10	17	6	2	8	13	12	25
Mormoner	3	3	6	"	"	"	3	3	6
Ialt	1303	1323	2626	173	149	322	1476	1472	2948

vil det ogsaa sees, at de udenfor Folkekirken staaende Patienter (hvor-til dog adskillige, som i kortere eller længere Tid havde ladet sig drage over i Baptisternes eller Mormonernes Samfund, men atter vare udtraadte deraf, ikke ere henregnede, lige saa lidt som enkelte, der utvivlsomt havde givet sig Sekterere i Vold under Indflydelse af den begyndende Sindssygd) ikke have udgjort mere end 21 Mænd og 19 Kvinder, ialt 40. Ingen af disse har været indlagt mere end een Gang: de udgjøre altsaa af det i Anstalten behandlede Totalantal af 2440 Individuer 1,63 %, medens efter Folketællingen af 1870 ikke mere end 0,85 % af hele Landets Befolkning stod udenfor Folkekirken, saa at Forholdet af de afvigende Religionsbekjendere har været omtrent dobbelt saa højt blandt Anstaltens Patienter som i hele Befolkningen.

Betragte vi nærmere Forholdet blandt de jydsk og ikke-jydsk Patienter med Fradrag af Gjenindlæggelserne (se Tab. VI, S. 18), har der blandt de 2147 Jyder været 30 eller 1,39 %, som ikke hørte til Folkekirken, blandt de 293 der hørte hjemme andet-

steds 10 eller 3,41 %. 7 af disse 10 vare Jøder, hjemmehørende i Kjøbenhavn.

Efter Folketællingen i 1870 var der i Jylland 5611 Personer, som ikke hørte til Folkekirken, medens den øvrige Befolkning udgjorde 782508. I Forhold til deres Antal have altsaa de afvigende Religionsbekjendere med 30 Sindssyge leveret dobbelt saa stort et Kontingent af Patienter til Anstalten (neml. 1 af 187) som den til Folkekirken hørende Befolkning med 2117 (1 af 369). Imidlertid er det ingenlunde de Sekter, som ere stærkest repræsenterede i den jydsk Befolkning, nemlig Baptisterne og Mormonerne (hvis Antal var henholdsvis 1926 og 1162), som have leveret flest Patienter: Forrangen i denne Henseende tilkommer Jøderne, af hvilke der kun findes 638 i Jylland, men som dog have haft 17 Patienter i Anstalten, hvoriblandt ingen Gjenindlæggelser. Dette Forhold er overmaade højt, højere f. Ex. end i de to jydsk Landsogne, der have haft flest Indlæggelser (s. S. 33): det absolute Antal er endogsaa større end fra de fleste af de jydsk Kjøbstæder med indtil 3000 Indbyggere.

Da Antallet af de Sindssyge der staae udenfor Folkekirken i Jylland, ikke er stort nok til at neutralisere Tilfældighedernes Indflydelse, kunde man være tilbøjelig til i disse at søge Grunden til, at de have været saa ulige fordelt blandt de forskjellige Sekter og Konfessioner, hvis ikke det Forhold, som er eftervist blandt Jøderne, stemte saa godt overens med det der ogsaa i andre Lande findes hos denne Konfession. Saa godt som alle de Angivelser, der haves fra forskjellige Egne af Tydskland, vidne nemlig om, at der blandt Jøderne forekommer forholdsvis langt flere Sindssyge end enten blandt Protestanter eller Katholiker. Lignende Iagttagelser synes at være gjort i Frankrig; og det er vel altsaa rimeligt, at det forholdsvis høje Tal, hvormed dette Samfund er repræsenteret blandt den jydsk Anstalts Patienter ikke er ganske tilfældigt, men virkelig kan betragtes som Udtrykket for en forholdsvis stærk Disposition, hvis Kilde maaske ogsaa er at søge andetsteds end netop i de konfessionelle Forhold.